

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 4
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 4

Рівне, 2021

УДК 159.9+316.6

Студентський дайджест. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2021. – 145 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчі редактори:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 12 від
29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

за методикою «Морфологічний тест життєвих цінностей»

Цінності		Бали
Життєві цінності	Саморозвиток	39,5
	Духовне задоволення	42,2
	Креативність	36,6
	Активні соціальні контакти	38,6
	Власний престиж	31,6
	Високе матеріальне становище	38
	Досягнення	42
	Збереження власної індивідуальності	37,7
Життєві сфери	Сфера професійного життя	60,1
	Сфера освіти	57,6
	Сфера сімейного життя	52
	Сфера громадської активності	50
	Сфера захоплень	49,8
	Сфера фізичної активності	38

На першому місці стоїть значення «бажання розвиватися» (39,5 б.). На другому місці – значення «активних соціальних контактів» (38,6 б.). На третьому місці – цінність «матеріальних благ» за кількістю набраних балів (38 балів). Наступним значенням в ієрархії життєвих цінностей є – цінність «збереження особистості» (37,7 б.), цінність «творчість» (36,6 б.).

Висновки. У системі ціннісних орієнтацій молоді можна помітити перевагу конкретних цінностей над абстрактними, особистих життєвих цінностей над професійною самореалізацією, комунікативних цінностей над цінностями бізнесу та етики, а також індивідуалістичних цінностей над альтруїстичними та конформістськими. Проведене дослідження показало необхідність цілеспрямованої роботи над розвитком ціннісної орієнтації в підлітковому віці.

Список використаних джерел

1. Анисимова Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) / Е. Анисимова // Москва: Академия, 2003. 128 с.
2. Методика особистісний ріст (Д. В. Григор'єв, П. В. Степанов, І. В. Степанова). URL: <https://sites.google.com/site/test300m/dlr> (дата звернення: 04.11.2021).
3. Морфологический тест жизненных ценностей. URL: <https://psyttests.org/personal/mtzc.html> (дата звернення: 05.11.2021).
4. Помиткін Е. О. Проблема розвитку та діагностики духовних ціннісних орієнтацій у старшокласників. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/6587/1/DUHOV.pdf> (дата звернення: 06.11.2021).

УДК: 159.954:[37+159.9]

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗГЛЯДУ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ І ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

Мисан Ярина, здобувач ОС «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта», 2 курс, РДГУ
Керівник: *Сторож О.В., кандидат психол. наук, доцент*

Глобальні зміни свідомості суспільства спонукають до змін системи виховання підростаючого покоління, оскільки особистість повинна вміти не лише творчо перетворювати дійсність, а й могли створювати власний унікальний продукт, тобто проявляти творчість.

Методологічну основу статті становлять дослідження феномену розвитку здібності до творчості (В. Ананьєв, А. Цибуля, В. Роменець), схильності до творчості індивіда (Дж. Гілфорд, Г. Айзенк, М. Воллах), особливості застосування здібностей під час виконання завдань різної складності (Н. Коган, Б. Теплов, Д. Богоявленська), вроджена здатність до креативності та розвиток творчості під час процесу виховання (Т. Ріббо, Л. Виготський, С. Мідник, Р. Стренберг, Е. Торенс), взаємозв'язок креативності та емоційної сфери особистості (Л. Зінковський, В. Кудрявцев, Н. Денисова).

Мета статті: теоретично дослідити основні підходи до розгляду творчих здібностей у сучасній педагогічній і психологічній науці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Творчість – поняття багатогранне та являє собою унікальну здатність людини перетворювати навколишню дійсність у якісно новий продукт. Творчість є надбання еволюційного характеру, що зумовлене здатністю людини використовувати стандартні предмети не за призначенням.

У спеціалізованій літературі творчість розглядається як діяльність результат якої спрямований на процес пізнання, усвідомлення та перетворення вже відомого у якісно інший варіант. Даний процес відбувається в декілька етапів, де перший – це вміння знаходити та перетворювати інформацію, другий – проявляється у здатності інноваційно застосовувати отримані знання, третій – полягає у вмінні вибудовувати алгоритм подальшої модифікації старого в нове [1].

Варто відзначити, що творчість є надбанням інтелектуально розвиненої особистості і якщо дану здатність не розвивати, то вона лишається на рівні здібності і не переходить у якісно новий формат – інноваційної діяльності. У працях педагогів та психологів таких як О. Тихомиров, К. Дункер, Я. Пономарьов розглядаються основні засади психології творчості, алгоритми та етапи творчої діяльності. У наукових дослідженнях процесу творчості диференціального характеру описано особистісний характер і здібність до творчої активності. М. Ярошевський проводив дослідження, що доводять можливість управління процесом колективної творчості та важливістю спеціально організованих педагогічних умов під час навчання підростаючого покоління, що дозволять активізувати здатність особистості творити [2]. А. Роменець відзначив, що процес творчості є генетично зумовленим, оскільки це здатність, вона як будь яка схильність закладається під час зачаття, однак наскільки вона буде розвиненою в подальшому буде залежати від умов життя індивіда та особливостей виховання. У своєму вченні А. Роменець виокремлює модель розвитку творчих можливостей індивіда від раннього дитинства до переходу у стан свідомої особистості. Прикладна психологія творчості, згідно з його твердженням, має вирішувати питання певної людини, кординувати щодо того, як слід діяти, для виявлення власного творчого потенціалу якнайглибше, як удосконалити власні творчі здібності.

На противагу А. Роменцю, В. Клименко обґрунтовує механізм творчості в єдину психічну структуру: відображувальної, проектувальної та матеріалізуючої. Будучи єдиним цілим, вони сприяють відкриттям та винаходам. Однак В. Клименко також звертав увагу на дослідження структури механізму творчості в її онтогенетичному форматі [1; 3; 4]. Однак до нині не виокремлено провідного психологічного показника творчої діяльності. Один із найпоширеніших критеріїв (за В. Давидовим) обумовлює творчу діяльність з виникненням психічних новоутворень: тим загальним, що властиво всім продуктивним процесам (за О. Леонтьєвим). Такі науковці, як В. Шадріков, Д. Богоявленська, О. Мелік-Пашаєв розглядають творчість як цілісне новоутворення, що включає емоційну складову, інтелектуальну активність, естетичне бачення світу. Вивчаючи питання творчості в межах діяльнісного підходу, М. Леонтьєв стверджує, творчість базується на знаходженні адекватного способу розв'язання проблемного питання.

В. Кудрявцева визначав творчість як творчу активність, яка виступає у вигляді суперечності. К. Тихомиров, розглядаючи творчість з позицій як неалгоритмічний процес, підкреслює, що творчість має ряд ознак притаманних тільки даному процесу: правила реалізації та операції об'єднуються в структурні одиниці такі як мотиви, якісно нові утворення зароджуються під час вирішення суперечностей між прагненнями та

можливостями втілення в реальне життя задуманого. П. Калошина аналізуючи процеси творчості прийшла до висновку, що дане явище це діяльність вищого рівня особистості, що зумовлена соціальними та природними факторами розвитку індивіда під час кризових моментів. Власне творча діяльність спрямована на розв'язання завдань, де відсутній алгоритм їх вирішення і це потребує винайдення відповідного способу їх розв'язання, а також обгрутування всіх супроводжуючих постулатів, аксіом, теорем, законів і т. інші [1]. Дослідниця визначає наступні ознаки творчої діяльності: «Творча діяльність спрямована на розв'язування задач, для яких характерна відсутність у предметній галузі (або тільки у суб'єкта) необхідних для її розробки постулатів, теорем, законів та інших положень; творча діяльність пов'язана зі створенням суб'єктом на усвідомлюваному чи неусвідомлюваному рівнях нових для нього знань як орієнтовної основи для наступної розробки способу розв'язування задачі; творча діяльність характеризується для суб'єкта можливістю розробки нових знань і на їх основі способу розв'язування задачі» [2].

Розглядаючи творчу діяльність у її структурі С. Самойлович виокремив наступні підсистеми: процес, продукт, особистість творця, середовище та умови, в яких відбувається процес творчості. А. Лазурський виокремив рівні адаптації особистості до умов середовища, ознакою таланту називав здатність видавати нові ідеї. Творча людина, за твердженням науковця, найкраще пристосовується та намагається переформувати зовнішнє середовище відповідно до власного бачення. А. Маслоу першим визначив, що творчість є універсальною здатністю людини, яка дозволяє самостверджуватись та самоактуалізуватись, оскільки особистість постійно прагне до творчого самовдосконалення.

Дж. Гілфорд обгрунтував концепцію творчого мислення, в основі якої лежить є тип структури інтелекту: матеріал – операції – результати. Дж. Гілфорд показав різницю між двома видами розумових операцій: конвергенцією та дивергенцією. Конвергентне мислення (сходження) застосовується тоді, коли індивіду, необхідно на основі ряду закономірностей віднайти правильний розв'язок [3]. Вчений порівняв здатність до такого мислення з тестовим інтелектом. Дивергентне мислення дослідник описав, як «тип мислення, що йде у різних напрямках». З допомогою такого мислення відбувається зміна шляхів вирішення питання та визначається неочікуваний алгоритм дій.

Е. Торренс характеризував творчість як процес, в ході якого з'являється відчуття проблем, недостатня обізнаність у предметі, до дифузії різної інформації. Людина виокремлює ці питання, шукає їх вирішення, висуває припущення та гіпотези про вирішення, перевіряючи та модифікуючи їх аж поки не отримає єдино правильний результат. Важливою здатністю є не тільки можливість помічати дисгармонію, а й вирішувати проблемні питання що призводять до цього процесу, перевіряючи власні здогадки. Е. Торренс та Дж. Гілфорд розробили основний інструмент для вимірювання здатності особистості до процесу творчості і стали основоположниками «психометричного» підходу.

Я. Пономарьов згрупував ознаки творчості, зокрема: «перцептивні ознаки (напряга уваги, вразливість, сприйнятливність); інтелектуальні (інтуїція, уява, вигадка, дар передбачення, широта знань), характерологічні (відхилення від шаблону, оригінальність, ініціативність, висока самоорганізація, працездатність, наполегливість, захоплення власне творчим процесом, прагнення до творчої діяльності)» [5]. Підсумовуючи дослідження вченого можна зауважити, що творчість є інтегративною характеристикою та об'єднує низку процесів, що зумовлені індивідуально-типологічними та середовищ ними факторами.

Д. Ельконін відзначив, що діяльність, яка виникла, не зникає, а переходить у наступну форму. Важливою є сама діяльність; у цьому випадку розвивається – феномен саморуху активності, який формує прогностичне вміння у індивіда. В подальшому ці відповідні навички, вміння та прийоми розумової діяльності, за твердженням В. Моляко, закладають фундамент основ творчості - «творчу передстратегію» [4].

І. Лернер відзначив, що процес творчої активності можливий за умови поєднання знань, умінь, власного досвіду творчої діяльності та результативних мотивів пізнання. Позитивна динаміка цього поєднання веде до подальшого вдосконалення творчих вмінь особистості. А. Брушлінський відзначив, що нова інформація ґрунтовно впливає на здобуті

раніше знання, що зумовлює високий творчий потенціал особистості, оскільки людина встановлює взаємозв'язки нового формату із старою та новою інформацією. Р. Зінчук досліджуючи процес творчості розробив власну систему еволюції від елементарного наміру до об'єктивної дії. Відповідно до наукового вчення початковим є намір, зазвичай він носить характер індивідуальної вигоди, далі індивід продумує систему дій задля досягнення відповідного результату і коли виявляє, що в нього не достатньо ресурсу починає проявляти творчість. В даному випадку творчість розуміється автором, як процес заміщення необхідних компонентів тими які вже є, тому в кінцевому результаті виходить абсолютно новий продукт. Т. Меткович аналізуючи процес творчості прийшов до висновку, що в його основі є бажання індивіда самореалізовуватись через активну взаємодію із навколишнім середовищем, модифікуючи його таким чином, щоб йому було комфортно там жити [1; 3].

Висновки. Творчість – це об'ємна характеристика індивіда, яка визначається сукупністю психологічних характеристик особистості, що створюють основу для експериментування та створення нової теорії чи продукту у співвідношенні вмінь та якості.

Список використаних джерел

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла. – Київ, 2014. – 137 с.
2. Волчанова Н. Індивідуальна робота з обдарованими дітьми / Н. Волчанова // Рідна школа. – 2000. – № 6. – С. 77-79.
3. Низова М.М. Розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку засобом української народної іграшки / М.М Низова: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра: 053 Психологія. – Суми, 2020. – 102 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка / Т.І. Поніманська: навч. пос. Київ, 2006. – 456 с.
5. Толстих Х. Розвиваємо творчу уяву / Х. Толстих // Початкова школа. – 2002. – № 4. – С. 33-47.

УДК [159.922.8:159.9.019.4]:316.48

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Михайлова Тетяна, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», II курс, РДГУ

Керівник: Павелків Р.В, доктор психол. наук, професор

Складна соціально-економічна та політична ситуація в країні детермінує умови для посилення негативних тенденцій у становленні особистості підростаючого покоління. Конфлікти є невід'ємною частиною життя кожної людини, але той вплив, який вони матимуть, залежить від того, якою мірою у підлітковому віці будуть сформовані навички ведення конструктивного діалогу та засвоєні шляхи виходу з конфліктних ситуацій.

Проблема конфліктів досить широко досліджена науковцями різних галузей, зокрема, філософії (Ф. Аквінський, Т. Мор, Е. Роттердамський, Ф. Рабле, Ф. Бекон, Г. Зиммель, Л. Козер та ін.), соціології (П. Гриффін, І. Могилевський, Ю. Запрудський, А. Здравомислов та ін.), психології (М. Шериф, Д. Рапопорт, Р. Доз, Л. Томпсон, К. Томас) та педагогіки (А. Рояк, Т Юферова, В. Афонькова, Л. Славина, Т Драгунова, О. Первишева та ін.). Однак соціокультурні зміни у суспільстві не дозволяють користуватися виключно попередніми досягненнями у розв'язанні конфліктів.

Конфлікт як біполярне явище передбачає протистояння двох принципових позицій та проявляється в діяльності обох сторін з метою подолання суперечностей. Окрім того, дві сторони конфлікту представлені активними суб'єктами. Цікавим, на нашу думку, є трактування характеру виникнення конфліктів і визначення поняття конфлікту

ЗМІСТ

БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів	3
БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів.....	7
БЫЛИНСКАЯ Е. Проявление синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников	10
БОРТНИК М. Психологічні особливості проявів інфантилізму в підлітковому віці.....	14
ВЛАСНОВА А. Психологічні особливості подружніх стосунків із різним типом прихильності у різні вікові періоди	17
ВОЙТОВИЧ К. Психологічний аналіз розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	20
ВОЛОЩУК В. Особливості організації театральної діяльності у психолого-педагогічному просторі	22
ГАВРИЛЮК О., НАЗРЕЦЬ Л. Вплив вікових особливостей на мотивацію навчальної діяльності школярів	25
ГНІВОШЕВСЬКА А., КУЛАКОВ Р. Психологічні особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці	28
ГРИЦЮК К. Причини булінгу у підлітковому віці	32
ГУРАНЕЦЬ А. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.....	34
ДАВИДЮК В., ХОМИЧ І. Роль спілкування у формуванні особистості	37
ДВОРАК Д., КУЛАКОВА Л. Психологічна профілактика боулінгу серед молодших школярів.....	39
ДЕМ'ЯНЮК В., КУЛАКОВА Л. Сепарація як феномен міжособистісних стосунків.....	43
ДЗЬОБА Ю. Теоретичний аналіз понять «однодітні» та «багатодітна» родини	46
ДОЛЯ Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	50
КЛИМЧУК І., КУЛАКОВА Л. Психологічний стрес сучасної молоді: чинники та особистісні детермінанти	53
ЛЕВЧЕНЯ В., НАЗРЕЦЬ Л. Пізнавальний інтерес як мотив навчально-пізнавальної діяльності школярів	56
МАРКОВА І. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	59
МИСАН Я. Основні підходи до розвитку творчої діяльності у сучасній педагогічній і психологічній науці	62
МИХАЙЛОВА Т. Емпіричне дослідження особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	65
МИХАЛЮК Ю. Референтна група однолітків як фактор прояву конфліктності в юнацькому віці	69
НОВОСАД Т. Проблема комунікативної компетентності майбутніх фахівців.....	72
ОЛЕКСІЙЧУК Д. Особливості ціннісної сфери підлітків	75
ОСТАПУК О. Вплив емоцій на успішність студентів	78

ПАВЛОВА Р., КУЛАКОВА Л. Вплив соціальних мереж на зміст ціннісних орієнтацій у підлітковому віці	81
ПАВЛЮК І., БЕРЕЗЮК Т. Психологічна допомога особистості методами арт-терапії	84
ПАЗДНІКОВА С. Психологічні чинники дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.....	89
ПИЛИПЧУК І. Основні підходи до розуміння соціально-психологічної адаптації у сучасній психологічній науці	90
ПОЛЮХОВИЧ Т., БЕРЕЗЮК Т. Емоційний інтелект як складова професійної успішності майбутніх фахівців	93
ПОЛЯК К. Інноваційні підходи до управління сучасним загальноосвітнім навчально-виховним закладом	96
САВА О., КОРЧАКОВА Н. Пути формирования национального самосознания (Зарубежный опыт).....	97
САВЧУК В. Особливості самопрезентації студентів.....	99
САКОВСЬКА О. Особливості психологічного дослідження тривожності підлітків ...	102
САМЧУК І. Особливості корекції тривожності у ранньому юнацькому віці	104
СВИСТУН В. Особливості психологічної корекції шкільної тривожності молодших школярів	108
СЕМЕНЧЕНКО Р., КОРЧАКОВА Н. Емоційна направленість як чинник мізогінії	110
СОСОНЮК О., СОЗОНЮК О. Індивідуальні особливості регуляції і саморегуляції поведінки підлітка	112
ТАРАРОВА А. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	115
ТИШИНСЬКА Я., ЮРЧУК О. Особливості використання спортивного танцю в процесі розвитку рухової активності дітей старшого дошкільного віку	117
ТРАЧИК М. Теоретичне та експериментальне вивчення експериментальне вивчення особливостей ігрової діяльності дітей на етапі вікових криз	119
ХОМА О., БЕРЕЗЮК Т. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці.....	122
ЧИЧУК Ю. Вплив взаємостосунків із батьками на особистісний розвиток дитини ...	125
ЧОРНОУС Я., НАЗРЕЦЬ Л.М. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів.....	127
ШЕВЧУК О. Особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків ...	130
ШПРАХА Л., КУЛАКОВА Л. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів	132
ЮЩУК А. Особливості міжособистісних стосунків у юнацькому віці	135
ЯКИМЕЦЬ М., КУЛАКОВА Л. Чинники психологічного благополуччя особистості.	137
ЛОНГІНОВА О., КОРЧАКОВА Н. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках	141